

Onthuller van Israëls atoomgeheim was ook christen geworden

Is Vanunu een verrader of profeet?

Voor de een is hij een held, voor de ander een verrader voor wie zelfs 18 jaar gevangenisstraf nog veel te weinig was. De Israëlische atoomtechnicus Mordechai Vanunu wordt door zijn landgenoten niet alleen uitgekotst omdat hij de vermeende Israëlische atoomgeheimen zou hebben verraden. Ook zijn overgang tot het christendom wordt gezien als verraad. Johan Snoek sprak in de jaren negentig mensen die Vanunu van nabij kenden. Wie is deze man een verrader of een profeet?

Op 21 april was de achttienjarige gevangenisstraf - waarvan twaalf in eenzame opsluiting - van de Israëlische atoomtechnicus Mordechai Vanunu ten einde. Hij was ertoe veroordeeld na een proces achter gesloten deuren. Ook Amnesty International werd geweerd. Nu konden we eindelijk op de tv zien hoe Vanunu de gevangenis uitkwam, opgewacht door een schare mede- én tegenstanders. Hij maakte triomfantelijk het V-teken en leek ongebroken. Of hij er onbeschadigd is uitgekomen? De toekomst zal het leren.

den alle landen met uitzondering van de VS en Israël. Wat het handhaven van een monopolie betreft, toen de VS eenmaal over het atoomwapen beschikten, spande de USSR zich des te meer in om ook nucleaire mogendheid te worden. Hetzelfde geschiedde toen India tot de 'club' ging behoren: Pakistan wilde daar niet voor onder doen.

Kinderspel

"Vanunu's prijsgeving van het geheim en nu zijn invrijheidsstelling kunnen ertoe bijdragen dat in Israël eindelijk een publieke

kan leiden tot een ramp waarvan de gevolgen tot ver buiten het Midden-Oosten niet te overzien zijn en waarbij Tsjernobyl kinderspel zou lijken."

Straf

Over de persoon van Vanunu zegt de vredesactivist: "Dat hij zich heeft laten dopen, daar begrijp ik niets van. Maar zeker is hij een moedig man met een sterk gevoel van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Hij is geen verrader. Jaar in jaar uit werd hij in eenzame opsluiting gehouden, in tegenstelling tot leden van 'de joodse ondergrondse' die terreurdaden inclusief moord bedreven tegen Palestijnen, desondanks allerlei privileges genoten en al veel eerder dan Vanunu op vrije voeten kwamen. Vanunu is geen moordenaar, toch wordt hij slechter behandeld dan zij."

Vanunu zelf was bereid de prijs van de straf die hem werd opgelegd te betalen, blijkt uit een brief die hij schreef vanuit de gevangenis: "Ik moest over hindernissen heen, eer ik handelde. Het moeilijkst was mijn privé-leven bloot te stellen aan laster en mijn toekomstplannen te offeren op het altaar. Maar (...) een mens moet bereid zijn zelfs zijn leven in de waagschaal te stellen en te offeren, terwille van een daad die heil-

• Bij zijn arrestatie waarschuwde Vanunu omstanders met een boodschap op zijn hand wat hem overkwam. (foto CW)

vlucht, zwierf door Azië en heeft het gezocht in een ashram (een oosters meditatiecentrum). Tenslotte belandde hij in Australië, ging in Sydney een kerk binnen, werd geraakt - aangeraakt - en liet zich dopen. In die nieuwe gemeenschap kwam hij definitief tot de overtuiging dat hij moest spreken. En dat heeft hij gedaan, al heeft hij vanaf het begin beseft dat dit hem veel narigheden zou berokkenen."

mia, de bringer van een sombere boodschap, heeft tengevolge van zijn roeping een zwaar leven gehad maar heeft die roeping niet verloochend. Volgens de overlevering liep het tenslotte toch nog slecht af met de profeet. Aan Mordechai Johannes Vanunu zal hopelijk een beter lot beschoren zijn.

Omhelzing

Gelukkig heeft hij medestanders over de hele wereld. Tot hen behoren zijn broers Meir en

konden we eindelijk op de tv zien hoe Vanunu de gevangenis uitkwam, opgewacht door een schare mede- én tegenstanders. Hij maakte triomfantelijk het V-teken en leek ongebroken. Of hij er onbeschadigd is uitgekomen? De toekomst zal het leren.

Hem blijven knellende beperkingen opgelegd. In Israël zullen weinigen daar bezwaar tegen maken: men ziet hem immers algemeen als dubbele verrader. Want ten eerste heeft hij onthuld dat Israël over atoombomben beschikt, naar schatting 200 stuks. Ten tweede heeft hij kort voor hij deze stap ondernam zich laten dopen en trad hij toe tot de (Anglicaanse) Kerk. Die daad wordt eveneens door de grote meerderheid van het joodse volk als verraad beschouwd, ook door de niet-godsdienstigen.

Vredesactivist

In de jaren negentig sprak ik tijdens een bezoek aan Israël met verschillende personen te Jeruzalem over Vanunu. Een Joodse vredesactivist (wiens naam ik liever niet bekend maak) was van mening: "Door zijn onthulling van het atoomgeheim diende Vanunu Israëls belang, ook al wil de publieke opinie in Israël daar nu nog niet aan. Men denkt hier het monopolie op nucleaire bewapening te kunnen behouden, maar dat is een wensdroom. Vroeg of laat krijgen de Arabische staten de bom ook. Israël had het non-proliferatieverdrag moeten tekenen - maar bleef dat steeds weigeren - en ervoor moeten pleiten dat het Midden-Oosten verschoond blijft van atoomwapens."

De VN hebben in diverse resoluties opgeroepen om het Midden-Oosten kernwapenvrij te houden. Voor die resoluties stem-

ren: Pakistan wilde daar niet voor onder doen.

Kinderspel

"Vanunu's prijsgeving van het geheim en nu zijn invrijheidsstelling kunnen ertoe bijdragen dat in Israël eindelijk een publieke discussie over onze atombewapening op gang komt. Want die discussie is er nooit geweest, niet in het parlement en niet in de pers. De zaak is te belangrijk dan dat we die zouden kunnen overlaten aan een paar politieke leiders. Op dit moment heeft in feite ge-

heen, eer ik handelde. Het moeilijkst was mijn privé-leven bloot te stellen aan laster en mijn toekomstplannen te offeren op het altaar. Maar (...) een mens moet bereid zijn zelfs zijn leven in de waagschaal te stellen en te offeren, terwille van een daad die heilzaam is voor de hele mensheid."

Jona-ervaring

Te Jeruzalem had ik een onderhoud met de predikant, die ook liever anoniem blijft, die als geestelijk verzorger Vanunu eens per maand mocht bezoeken. Hijzelf is

'Een mens moet bereid zijn zelfs zijn leven in de waagschaal te stellen en te offeren, ter wille van een daad die heilzaam is voor de hele mensheid'

neraal Sjaron de vinger aan de trekker van het atoomwapen", aldus de vredesactivist.

Daarbij dient bedacht te worden dat tijdens de Jom-Kippoeroorlog (oktober 1973), toen Israël er hachelijk voorstond, men de inzet van kernwapens overwogen heeft. Moshe Dajan was toen minister van defensie.

"Maar", zo vervolgt hij, "dat is niet het enige gevaar. Zoals de Israëlsche luchtmacht de in aanbouw zijnde kernreactor in Irak kon aanvallen en vernietigen, zo kan bijvoorbeeld Syrië een aanval op ons atoomarsenaal lanceren, met vliegtuigen of raketten. Dat

Australiër en nam contact op met zijn collega in Sydney die Vanunu gedoopt heeft. Zodoende wist hij het een en ander over de voorgeschiedenis. Mijn vraag: "Hoe diep zat Vanunu's geestelijke omkeer?" "Aan de oprechtheid waarmee Vanunu christen is geworden twijfel ik geen moment. Nadat Mordechai ontslag genomen had als atoomtechnicus van de zwaarbewaakte kerncentrale te Dimona (waarvan hij het geheim kende), kreeg hij een soort Jona-ervaring. Jona kreeg de opdracht te prediken in Ninevé maar hij wilde niet en ging op de vlucht, weg uit Israël. Ook Vanunu ging op de

zich dopen. In die nieuwe gemeenschap kwam hij definitief tot de overtuiging dat hij moest spreken. En dat heeft hij gedaan, al heeft hij vanaf het begin beseft dat dit hem veel narigheden zou berokkenen."

Heil

"Vanunu is niet bepaald populair in Israël", opper ik, "zelfs niet bij hen die tegen nucleaire bewapening gekant zijn." De dominee: "Dat is waar. Toen Vanunu gedoopt werd, heeft hij er een naam bij gekregen: John (Johannes), dat was de apostel der liefde zoals u weet. Maar hij heeft de naam Mordechai behouden. U herinnert zich zijn grote naamgenoot uit het boek Esther. Het lot van zijn volk ging deze Mordechai ter harte en hij slaagde erin de dreigende gevaren af te wenden. Weet u hoe het boek Esther eindigt?" Hijzelf blijkt dat slot uit het hoofd te kennen: "Want de jood Mordechai... was in aanzien bij de joden en bemind bij de menigte van zijn broederen, want hij zocht het goede voor zijn volk en sprak tot heil van al zijn volksgenoten." Hij vervolgt: "Het tweede deel van deze tekst is nu al van toepassing op Mordechai Vanunu, maar ook het eerste deel zal in vervulling gaan."

Op weg naar mijn hotel bedenk ik dat er een andere - misschien nog sprekender - parallel is met een bijbelse figuur dan die met Mordechai uit het boek Esther: de profeet Jeremia werd algemeen gehaat en als verrader beschouwd want, zo zei men: "Deze man zoekt niet het heil voor dit volk, maar het kwade." Daarom werd Jeremia gevangengenomen en in een put geworpen; hij zakte weg in het slijk en werd ternauwernood gered (Jer. 38: 1-13). Jere-

slecht af met de profeet. Aan Mordechai Johannes Vanunu zal hopelijk een beter lot beschoren zijn.

Omhelzing

Gelukkig heeft hij medestanders over de hele wereld. Tot hen behoren zijn broers Me'ir en Asjer, die door de jaren heen actie hebben gevoerd. Asjer mocht indertijd in Zweden voor Mordechai de 'Right Livelihood'-prijs in ontvangst nemen, die tijdens een zitting van het parlement verleend wordt aan de vooravond van de uitreiking van de Nobelprijs.

Wat mij betreft krijgt Mordechai de Nobelprijs voor de vrede: hij heeft die dubbel en dwars verdiend. Maar allereerst zij hem de rust en warmte gegund van een vriendelijke omgeving, een veilig dak boven het hoofd en een huis met open vensters, geen gevangenis; en een sfeer van warmte en genegenheid om hem heen. De kerk, de gemeente zal veel voor hem kunnen betekenen, juist ook in de gewone dingen. Onmiddellijk na zijn vrijlating ging hij naar Jeruzalem en werd aldaar begroet met een stevige omhelzing door de Anglicaanse bisschop. Het was te zien op de tv en het heeft me goed gedaan.

Johan Snoek

Ds J. M. Snoek is emeritus predikant te Rotterdam.